

GRÓF MIKES BENEDEK (1819–1878)

gróf Miksa Benedek

Gróf Miksa Benedek életútjának feldolgozásával a mai napig adós a történettudomány. Birtokainak egyik központja a Belső-Szolnok megyei Debrecen volt, ahol az 1840-es évek elején mintagazdaságot hozott létre. A megye 19. századi monográfiájának, Kádár Józsefnek a leírása szerint „Nagy-Debrecen az a. -ilosvai határszélen 1848 előtt a gr. Miksa családnak nagy serfőzője volt, melynek a patakok összefolyásánál egész környezete díszes kertté volt átalakítva, hová Deés s a vidék kiválóbbjai gyakran kirándultak, üdülést keresve s társadalmi kérdéseket megbeszélve, gróf Miksa Benedek a szíves házi gazdáit tisztelté.” A fenti leírásból

feltételezhető, hogy politikai hitvallása nagybátyjával, gróf Mikes Jánoséval volt azonos. Ezt támasztja alá 1848-as politikai szereplése is. 1848. április 10-én Udvarhelyszék rendjei beadványban kérték gróf Teleki József kormányzótól az erdélyi országgyűlés összehívását az unió mielőbbi kimondása érdekében. Megfogalmazásuk szerint az „hazánk és nemzetünk fölvirágzása s önnehézségű sérelmei elenyészése a két honnak egyesülésében van.” Az aláírók között megtaláljuk gr. Mikes Benedeket is. Aktív szerepet vállalt a kolozsvári nemzetőrség megszervezésében, elvállalva visszalépő testvére helyett a lovas nemzetőrszázad parancsnoki tisztét. Az első magyar felelős kormány feltétlen hívei közé tartozva Doboka megye 1848. augusztus 4-én tartott közgyűlésén indítványozta, hogy br. Vay Miklós királyi biztos elé üdvözlő küldöttséget delegáljanak. Emellett szerepet vállalt az erdélyi honvédség kötelékében felállításra tervezett hatfontos gyalogüteg szervezésében.

1848 októberében a román felkelők feldúlták gróf Mikes Benedek debreki udvarházát, gazdatisztját és cselédeit pedig meggyilkolták. E súlyos csapás ellenére gróf Mikes Benedek továbbra is Kolozsváron maradt, a város feladásáig folytatva a honvédtűzérség szervezését.⁸²

Az erdélyi honvédtűzérség szervezője (1848. június–november)

A magyar kormány május 16-án elrendelte a tízezer fős mobilis nemzetőrség szervezését. A rendelettel kapcsolatban br. Baldacci Manó ezredes, az Országos Nemzetőrségi Haditanács újonnan kinevezett elnöke, többek között olyan feladatot is kapott, hogy tájékoztadjék a pesti Újépületben lévő tűzérségi löveganyagról, és gondoskodjék a felállítandó lovasüteg felszereléséről. A felállítandó sereg a terv szerint tíz gyalogzászlóalj mellett egy lovasüteget is magában foglalt volna.

⁸² Kádár József: *Szolnok–Doboka vármegye monográfiája*. II. Debrek (Nagy); Egyed Ákos: *1848 erdélyi magyar vezéralakjai*. Marosvásárhely, 2004. (Erdély Emlékezete) 157–159. (A továbbiakban: Egyed, 2004.) Udvarhelyszék vezetőinek beadványa a guberniumhoz. Kéri az országgyűlés összehívását. Kolozsvár, 1848. április 10.; Jakab, 1880. 78.; Süli, 2011. 23.; *Kolozsvári Híradó*. 37. sz. 1848. augusztus 8. 147.; MNL OL H.113. 1848:1542. Zeyk József kormánybiztos jelentése. 1848. október közepe.

Honvéd tüzér

Erdélyben a honvédszászlóaljok szervezésének megkezdődésével döntöttek egy hatfontos gyalogsági üteg kiállításáról is. Ennek szellemében júniusban az erdélyi főkormányshoz elrendelte a törvényhatóságoknak a lovak gyűjtését a honvédtüzérség számára. A felmerülő feladatok koordinálásával Michael Graeser vezérőrnagyot, kolozsvári dandárparancsnokot bízták meg, aki júliusban már konkrét igényeket fogalmazott meg Vay királyi biztos számára. A felajánlott lovak közül a tüzérség számára használhatatlanokat ki kellett selejtezni, az alkalmasak számára naponta 10 adag szénáról és 1,5 adag zabról kellett gondoskodni. A lovak felügyeletéről 1 tizedes és két közvitéz, illetve minden három ló mellé kinevezett polgári lovász gondoskodott. Graeser kérte, hogy nevezzék ki mellé segédül Mikes Benedek grófot. Augusztus 2-án már 110 felajánlott lóval rendelkeztek. A magyar kormány augusztusban a Gyulafehérvárról felajánlott

Gyulafehérvár erődje

hatfontos üteget, illetve az összegyűjtött lovakat Pestre kívánta szállítani, és a szerb konfliktusban bevetni.⁸³

Augusztus elején az összegyűjtött lovak közül az alkalmatlanokat elárverezték, a megmaradtakat pedig beosztották a tüzérséghez, illetve az önkéntes lovasághoz. Vay rendeletére a tüzérségi lovak számára 3000 adag élelmet szállítottak Kolozsvárra. Szeptember elején már 110 tüzér ló volt, így Melczér Andor ezredes hadügyi államtitkár elrendelte az ágyúüteg kiutalását. Az önkéntes tüzérek kiképzését az államtitkár Vay királyi biztos feladatává tette. Csengeri Józsa marosújvári bányatiszt például, aki a selmecebányai akadémián végzett, gr. Mikes Benedeknél jelentkezett a tüzérséghez, kérelmét Vay is felkarolta. Kolozsváron

⁸³ Csikány Tamás: *Honvédtüzérség az 1848–49-es szabadságharcban*. Budapest, 2000. 25–50; Urbán, 1999. II. 922. A miniszterelnök rendelete. Pest, 1848. június 30; ONHT 1289/nő. Levél az önkéntes sereg szervezését intéző bizottsághoz. Budapest, 1848. július 4; MNL OL H.113. 1848: 406. Graeser levele. Kolozsvár, 1848. július.; MNL OL F.37. 1848: 2083. Vay levele. Kolozsvár, 1848. augusztus 2.; MNL OL H.113. 1848: 491. Mészáros Lázár levele. Budapest, 1848. augusztus 4; Jakab, 1880. 303–305.

augusztusban egy kis tüzércsapat alakult, mérnökökből, tanárokból, kormány-
széki tisztviselőkből, akik rendszeresen képezték magukat, várva a lövegek meg-
érkezését.⁸⁴

A honvédtüzérség részére Gyulafehérváron egy hatfontos üteget készítet-
tek elő az átadásra, így a felajánlott lovakat és szekereket Vay a várba küldte. A
magyar kormányzat és az osztrák hadügyminisztérium közötti egyre hevesebb
szembenállás miatt azonban az átadást Puchner szeptember 19-én felfüggesz-
tette, majd a teljesen felszerelt üteget a Vay által küldött lovakkal és szekerekkel
együtt a szász nemzetőrség részére adta át.⁸⁵

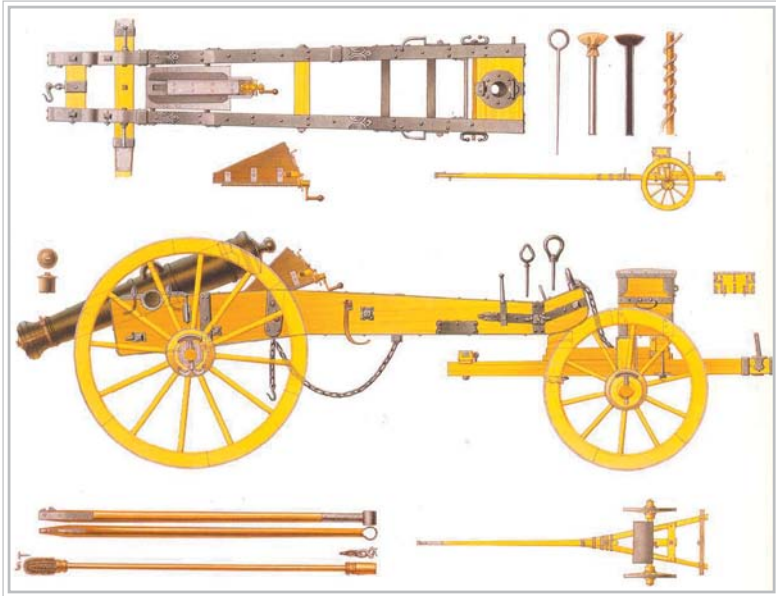
Az Országos Honvédelmi Bizottmány október végén egy háromfontos üteget
indított Erdélybe, de a lövegek közül csak egy volt felszerelve. Az üteg két ágyúja
november elején Nagyenyedre érkezett, de a lövegek bevetésre nem kerültek.⁸⁶

A felszerelt hatfontos üteget október végén utalta ki Budáról az Országos Hon-
védelmi Bizottmány Vay számára. Az érkező ágyúkat Nagyváradtól Fehértóig a
bihari lovas nemzetőrök, onnan pedig az első változatban a Mátyás-huszárok
kísérték volna Kolozsvárra. Az utóbbiakat azonban Nagyenyedre rendelték, így
helyüket a kolozsvári lovas nemzetőrség vette át. Czetz János százados, táborna-
ri segéd november 4-én érkezett meg Kolozsvárra a hatfontos üteggel, amelyet
Vay királyi biztos a székely tábor megsegítésére akart indítani. Az ágyúkkal 3
társzeker, 80 ló és 107 kezelő érkezett. A fiatal tüzérek elszállásolásáról, gya-
korlótérrel a város gondoskodott. Az üteg számára lovak gyűjtését rendelték el,
amellyel Pataki József kolozsvári tanácsost bízták meg, aki számára 2000 ezüst

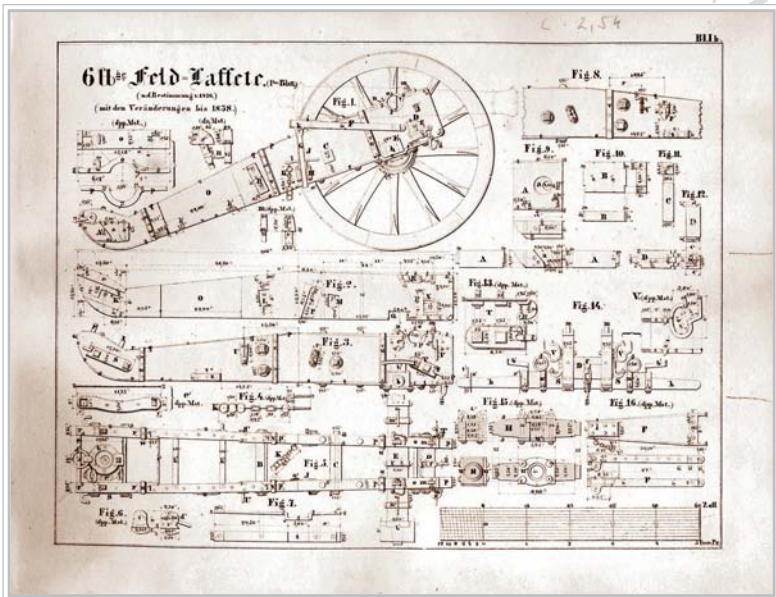
⁸⁴ MNL OL H.113. 1848:559. Gr. Mikés Kelemen, gr. Bethlen Gergely és gr. Mikés Benedek levele. Kolozsvár, 1848. augusztus 15; MNL OL F.37. 1848: 2347. A főkormányzók levele Graeser tábornoknak. Kolozsvár, 1848. augusztus 27. Mellette Mészáros Lázár hadügyminiszter levele. Budapest, 1848. augusztus 23; A lovak ellátásáról: MNL OL H.113.1848: 930. Mikés Benedek levele. Kolozsvár, 1848. szeptember 7; MNL OL H.113. 1848: 1502. Graeser levele. Kolozsvár, 1848. október 18.; MNL OL H.113.1848: 971. Melczér Andor levele. Budapest, 1848. szeptember 4.; MNL OL H.113. 1848: 1938. Gr. Mikés Benedek levele. Kolozsvár, 1848. november 8; MNL OL H.113. 1848: 2133. Gr. Mikés Benedek újabb levele a tárgyban. Kolozsvár, 1848. november 11.; Jakab, 1880. 423.

⁸⁵ *Emléklapok vajai báró Vay Miklós életéből.* Lévy József bevezetésével. Bp, 1889. 180–183.; Kővári, 1861. 77.; Heydte, 1863. 77.; Jakab, 1880. 380.; Az erdélyi főhadparancsnokság a későbbiek folyamán sem volt hajlandó lövegeket adni az Országos Honvédelmi Bizottmány rendelkezésére. (*Kossuth Lajos Összes Munkái. XIII. Kossuth Lajos az OHB élén. I. rész.* s. a. r.: Barta István. Bp, 1952. A továbbiakban: *KLÖM XIII.* 133.)

⁸⁶ Imreh, 2003. 49. és 58. Az üteg november 2-án érkezett meg Kolozsvárra. (Jakab, 1880. 423.)

Hatfontos ágyú

Hatfontos löveg ágyútalpának rajza

forintot utalványoztak. A felajánlott lovak mellett október végén 8 fő teljesített szolgálatot. A tüzérek kiképzését maga Czetz irányította.⁸⁷

A háromfontos üteg parancsnokává Péchy Albert hadnagyot, a hatfontosévá Niegreisz Alajos tűzmestert nevezte ki Vay királyi biztos.⁸⁸

A háromfontos ütegehez november elejéig 34 fő állt be, 3 évi honvédszolgálatot vállalva.

A hatfontos üteg részt vett az apahidai ütközetben (1848. november 15.). Itt egy rövid tüzérségi párbajt vívtak Urban tüzérségével, majd a kolozsvári nemzetőrök megfutamodása után az üteg Baldacci parancsára visszavonult. Az üteg bevetettségét nagyban befolyásolta, hogy az újonc tüzérek kiképzetlenek voltak, mivel a betanításra szinte semmi idő nem állt rendelkezésre.⁸⁹

⁸⁷ MNL OL H.113., 1848: 1777. Nyáry Pál levele. Pest, 1848. október 22; MNL OL H.113. 1848: 1800. Nyáry levele. Pest, 1848. október 26. Közli: *KLÖM XIII* 196. számú irat. Az érkező ágyúk fedezetére Vay 240 honvédet rendelt ki. MNL OL H.113. 1848: 1889. Nyáry levele. Pest, 1848. október 29. Az üteg október 29-én indult el Budapestről. Bauer, 1870. 41.; *KLÖM XIII*. 316–317. Az OHB levele. Pest, 1848. október 30.; MNL OL H.113. 1848: 1809. Rendelet Hodossy Miklóshoz. Kolozsvár, 1848. október 31.; MNL OL H.2. 1848: 2661. Vay jelentése. Kolozsvár, 1848. november 5; MNL OL H.113. 1848: 1867. Czetz őrnagy levele. Nagyvárad, 1848. november 1; MNL OL H.113. 1848: 1929. Vay levele a székely tábor főparancsnokságához. Kolozsvár, 1848. november 5.; MNL OL H.113. 1848: 1953. Rendelet a kolozsvári főbíróhoz. Kolozsvár, 1848. november 5.; MNL OL F.37. 1848: 2746. Rendelet a tartományi főkpénztárhoz. Kolozsvár, 1848. november 2.; MNL OL H.113. 1848: 1677. Graeser tábornok levele. Kolozsvár, 1848. október 26. A tüzér lovak ellátásának számadása: MNL OL H.113. 1848: 1949. A lovak élelmezésére november 8-án 2000 ezüst forintot utalt ki Vay. (MNL OL H.113.1848: 2011.); A háromfontos üteg felszerelésére: MNL OL H.113.1848: 2143. Gr. Mikes Benedek levele. Kolozsvár, 1848, november 12. ; Deák, 1943. 279–280. Vay levele Kossuthoz. Kolozsvár, 1848. november 22.

⁸⁸ Bona Gábor: *Századosok az 1848/49. évi szabadságharcban*. Bp, 2008–2009. (A továbbiakban: Bona, 2008–2009.) A hivatkozott rész: II. 209.; Bona Gábor: *Hadnagyk és főhadnagyk az 1848-49. évi szabadságharcban*. Bp, 1998–1999. I-III. k. (A továbbiakban: Bona, 1998–1999.) A hivatkozott rész: II. 579.; MNL OL H.113. 1848: 1992. Rendelet Czetz századoshoz. Kolozsvár, 1848. november 7; *Közlöny*. Pest, 1848. Szerkeszti: Gyurmán Adolf. (A továbbiakban: *Közlöny*) 164. sz. 1848. november 24.

⁸⁹ MNL OL H.113. 1848: 2180. Péchy Albert hadnagy levele. Kolozsvár, 1848. november 14.; Bauer, 1870. 48.; Czetz, 1850. 52–53.; Imreh, 2003. 61–64.

Kolozsvár feladása után

Kolozsvár feladása után (1848. november 16.) gróf Mikes Benedek visszavonult az aktív politizálástól és szerepvállalástól, azonban a forradalom és szabadságharc eseményeit továbbra is élénk figyelemmel kísérte. 1849 júliusában a Graz melletti Gleichenberg fürdőhelyen pihent, ahol találkozott Joseph Andrew Blackwell angol diplomáciai megbízottal. Blackwell szerint gr. Mikes Benedek július 2-án indult el Pestről a népszerű fürdőhelyre és „...úgy vélekedik a küzdelemről, mint a legtöbb honfitársa, de nem helyesli Kossuth politikáját, és jóllehet magyar, elfogulatlan összefoglalót adott az eseményekről, melyeknek tanúja volt.”

Az 1850-től kényszer útlevelet kapott és emigrált. A család Nyugat-Európában és a Balkánon élt csaknem egy évtizedig, amíg a császári kegyelmet elnyerte. A bocsánat az után érkezett, hogy az uralkodó gr. Mikes Benedek oltszemi kastélyában vendégeskedett. Fentebb már utaltunk rá, hogy egyik mecénása volt az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek. Szoros kapcsolatot ápolt az erdélyi magyar értelmiségiekkel. A politikai pályára 1861 után tért vissza. Az 1863-as nagyszombati országgyűlés megnyitása előtt az anyaországi és erdélyi liberális ellenzék gr. Mikes Benedek nagyszombati lakásán tárgyalt. Az egyeztetésen br. Kemény Ferenc elnökölt, de jelen volt gr. Andrássy Gyula és Tisza Kálmán is. 1871 decemberében Székely Gergellyel közösen részt vett a Deák-párt országos értekezletén. Ebben az időszakban gr. Mikes Benedek a kormánypárt meghatározó háromszéki vezető egyénisége volt. Emellett tevékeny szerepet vállalt Háromszék vármegye első pénztárájának, a sepsiszentgyörgyi székhelyű Háromszéki Takarékpénztárnak a létrehozásában. Az intézmény 1876. május 11-én alakult meg, első alelnöke gr. Mikes Benedek volt.

A kiegyezés után birtokainak ügyeivel és a gazdálkodással egyre intenzívebben foglalkozott. Nevéhez fűződik a zabolai kastély „svájci modorban” való átépítése. A kastélyparkban lévő kápolnát lebontatta, és a faluban egy templomot építtetett annak anyagából, amelyet 1862-ben szenteltek fel. Tevékeny szerepet játszott Tusnád- és Bálványosfürdő kiépítésében. Érdemei elismeréséért megkapta a Vaskorona rendet 1885-ben. A bükszádi üveghuta üzemének leégése után, annak újjáépítésekor a legkorszerűbb berendezésekkel szereltette fel a gyárat. A sörös- és az ásványvizes palackok gyártására szakosodott

gyár évi termelési értéke elérte a százezer forintot. Termékeit elsősorban hazai piacra, illetve a Román Királyságba és Bulgáriába szállították. A honfoglalás ezeréves évfordulóján tartott országos gazdasági kiállításon (1896) a gróf Mikos Benedek örökösei céget Ipari Díjjal tüntették ki.⁹⁰

⁹⁰ *Joseph Andrew Blackwell magyarországi küldetései. 1843–1851.* Sajtó alá rendezte és az utószót írta: Haraszi-Taylor Éva. Szakmailag átnézte, szerkesztette és a jegyzeteket írta: Urbán Aladár. Fordította: Katona Ágnes. Bp, 1989. (Bibliotheca Historica) 182.; *Gáspár János. (1816–1892.) Dokumentumok.* Összeállította és a bevezetést írta: Aknay Tibor. Bp, 2003. 36.; Gyulay Pál kiadatlan levelei. *Nyugat.* 1924/2. Gyulay Pál levele gróf Nádasdy Lipótnéhoz, gróf Forray Júliához. Berlin, 1856. július 17.; *Erdély története. Harmadik kötet. 1830-tól napjainkig.* Szerkesztette: Szász Zoltán. Bp, 1988. Harmadik kiadás. 1494–1495.; Székely Gergely: *Hetvenhárom év itthon.* Brassó. 1893. 107., 111., 117.; Demeter Lajos – Kisgyörgy Tamás: *Életem, Háromszék. 1. kötet. Boldog békeidők. Emlékképek a XIX–XX. századból az 1848-49-es szabadságharctól Szarajevóig.* Sepsiszentgyörgy, 2011. 24.; Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása. III. Háromszék.* Pest, 1869. 140.

Források

1.

Sajtóközlemény a honvédtüzérség erdélyi szervezéséről

Kolozsvár, 1848. augusztus 4.

H. Közlés. Az erdélyi kerületben felállítandó tüzérség számára Mikó Imre, idősb. Bethlen János, Splényi Mihály, Véér Farkas, Lázár Miklós és Mikes Benedek felszólításuk következtében augusztus első napjáig itt helyt Kolozsvártt: b. Radák Istvántól 1. Szilvási Miklóstól 1. idősb. Huszár Károlytól 1. Nagy Elektől 1. s' Berzenczei Antaltól is 1. összesen 5 darab lovat átvettünk, s azokat teljhatalmú kir. biztos nsgu. B. Vay Miklós úr rendelkezése alá adtuk. Vegyék az illetők adakozásukért szeretett hazánk nevében szíves köszönetünket.

Tábornok Gräeser, m. k.
Mikes Benedek, m. k.

Ugyanezen szent czélra még lovakat adni kívánó kolozsvári s' hazámfiat tisztelettel szólítom fel azokat, - ha lehet minélelőbb – ide Kolozsvárra, (azoknak kor, színe, nagysága ismeretes jellel leírása mellett) Gräser tábornok úrhoz, ki azokat felügyelete alá venni szíveskedend, békülden.

Mikes Benedek, m. k.

Megjelent: *Kolozsvári Híradó*. 38. sz. 1848. augusztus 4. 152.

2.

Sajtóközlemény a honvédtüzérség erdélyi szervezéséről

Kolozsvár, 1848. augusztus 25.

A tüzérségtől. (III. közlés)

Az erd. kerületben felállítandó tüzérség számára aug. 12-től 22-ig lovakat ajándékoztak: Gaál Albert 2, Bánfi Dénes 1, Gyárfás Béni 1, Nagy Sándor 1, Orbai József 1, Tolnai Gábor 1, Miksa István 1, Nagy Pál 1, László János 1, Lengyel Gábor 1, g. e. püspök Lemény 1, ifj. b. Kemény István 1, Szalánczai Sámuel 1, Fosztó Sámuel 1, Boér Ferenc 1, Zeyk Sándor 1, b. Kemény Pál 1, gr. Bethlen Farkas 1, Gaál László 1, gr. Lázár József 2, gr. Haller Lajos 3, Biasini Domokos 1, gr. Haller Rozália 1, ifj. gr. Haller Ferenc 2, gr. Haller József 1, s b. Szentkereszty Zsigmond 1; összesen: 31, s így az I. és II. közlésbeliekkel együtt kaptunk 33 d. lovat.

Ezek közül a könnyű lovassághoz alkalmasok, az önkéntes lovasságnak adtak át; a fiatalság- vagy hibájuk mián úgy a tüzérséghez mint a lovasság számára alkalmatlanok pedig árverés útján adtak el, melyek árából bégyült, úgy ezután is begyűlendő pénzösszeg kir. biztos úr rendeletéből az önkéntes lovasság felállítására fordítatik. Jelenleg tüzérség számára beigtatott ló van 27 darab.

A mai közlésben hírré tett lovak közül 15 darab, nemkülönben az nap az önkéntes lovassághoz beiktatott 18 darab, összesen 33 darab ló Alsofejérmegyében gyűjtetett; a haza szolgálatjában fáradhatatlan erélyes főispán b. Kemény István által, ki ez alkalommal az említett lovakon kívül lovak bévásárlására készpénzben is 1084 fr. 6 krt. p. p. adott által alábbirtaknak, az önkéntes lovasság felállítására fordítatott.

Gräeser, tábornok.
Mikes Kelemen.

Megjelent: *Kolozsvári Híradó*. 50. sz. 1848. augusztus 25. 199.

3.

Gr. Mikes Benedek levele br. Vay Miklós királyi biztoshoz. A honvédtüzérség számára felajánlott lovak részére ellátmányt kér

Kolozsvár, 1848. szeptember 7.

Nagyméltóságú Báró Koronaőr Teljeshatalmú Királyi Biztos!
Kegyelmes Uram!

Az erdélyi kerületben felállítandó tüzéri lovak számára Excellenciád által megrendelt élelmezési cikkekből fele rész az önkéntes lovas csapat lovai számára átadatni rendeltetvén, ennek következtében egész alázatossággal bátorkodom Excellenciádhoz azon kérelemmel járulni, hogy a tüzéri lovak számára újból legkevesebb 1500 porció zab, ugyanannyi széna és szalma kívántatván, ennek béküldése iránt kegyes rendelését megtenni méltóztasson.

Kolozsvárt, September 7kén 848.

Mikes Benedek

Lelőhely: MNL OL H.113. 1848: 930.

4.

Sajtóközlemény a honvédtüzérség erdélyi szervezéséről

Kolozsvár, 1848. szeptember 7.

A tüzérségtől. (IV. közlés)

Az erdélyi kerületben felállítandó tüzérség számára aug. 22-től sept. 4-ig lovakat ajándékoztak: b. Kemény Ignác 1, id. b. Kemény István 1, Sz.Újvár városa 2, Sala Elek 1, Pásztai Gábor 1, gr. Kornis Gábor 1, Miske Imre 1, Fronius Mihály

1, Csongrádi Miklós és István 1, Józsa Sámuel 1, Horváth János 1, Gáti Gábor 1, Kövér Zsigmond s Balogh József együtt 1, Istvánfi Sándor 1, Mikes Benedek 3, összesen 18 darabot.

A tüzérségben eddig beiktatott lovakból a hadügyminiszter úr rendelése következtében sept. 1-én 16 darab ló küldetett Gyulafejérvárra. Jelenleg van a tüzérséghez beiktatott ló 23.

Gräeser, tábornok.
Mikes Benedek.

Megjelent: *Kolozsvári Híradó*. 57. sz. 1848. szeptember 7. 227.

5.

Sajtóközlemény a honvédtüzérség erdélyi szervezéséről

Kolozsvár, 1848. szeptember 30.

Az önkéntes tüzérség számára a mai naptól naponta délelőtti 9 órakor a magyarkapu előtti szokott lóbeszedő helyen, 15 markon felüli, hámba bétanított kemény alkotású lovak 5-9 évig, 100-150 pfr. Árba készpénz fizetés mellett beszédetnek. Kolozsvártt: sept. 30. 1848.

Mikes Benedek.

Megjelent: *Kolozsvári Híradó*. 71. sz. 1848. október 1. 290.

6.

Sajtóközlemény a honvédtüzérség erdélyi szervezéséről

Kolozsvár, 1848. október 15.

A tüzérségtől 6-dik közlés spt. 17-től oct. 9-ig. A haza számára lovakat aján-
dézottak: Gál Péter 1, százados Hamari János 1, Csíki András 1, Jónás József 1,
Török Zsigmond 50 rfr. p. p. Összesen: 4 ló, 50 rfr. ezüstben.

Gräeser tábor-őrnagy,
és Mikes Benedek.

Megjelent: *Kolozsvári Híradó*. 79. sz. 1848. október 15. 319.

7.

*Br. Vay Miklós királyi biztos levele gr. Mikes Benedekhez. Állásfoglalást
kér Csengeri Józsa felvételi kérelme tárgyában*

Kolozsvár, 1848. november 8.

Gróf Mikes Benedek százados úrnak:

Csengeri Józsa marosújvári bányásznak, ezen ide mellékelt kérévelében,
magát a honvédi tüzérséghez alkalmaztatni kérvén, minthogy a bémutatott bizo-
nyítványokból kitetszik miszerént kérelmes a Selmeci Akadémiában szükséges
tanulmányokat szép előmenetellel bevégezvén, magát azon szakra is némileg ki-
képezni igyekezett, kérévelét oly végre közlöm Százados Úrral, hogyha a tüzér-
ségnél állomás, melyre őt felvenni lehetne, jelenleg üres volna, kérelmest alkal-
mazni, s arról engemet értesíteni, valamint azon esetre is, ha jelenleg alkalmazni
nem lehetne, a kéréveléül visszaküldés mellett siető leg tudósítani szíveskedjék.

Kolozsvárt, november 8án 848.

Lelőhely: MNL OL H.113. 1848: 1938.

8.

Gr. Mikes Benedek levele br. Vay Miklós királyi biztoshoz. Csengeri Józsa felvételi kérelmét illetékesség hiányában nem áll módjában elbírálni, így azt továbbítja gr. Mikes János részére

Kolozsvár, 1848. november 11.

Nagyméltóságú Királyi Biztos Úr!

M. Újvári bányász írnok Csengeri Józsnak a tüzérséghez leendő felvételére iránti kérelmét 1938. szám alatt hozzám küldeni méltóztatván, azt minthogy én csak a lovak, szerszámok s egyszóval felszerelésökkel vagyok tulajdonképpen megbízva, az említett kérelem levelet záradékával együtt rövid úton áttettem nemzetőrségi főparancsnok gr. Mikes Jánosnak, kinek is az iránt felvett válaszát // alatt tisztelettel ide zárom.

alázatos tisztelettel lévén

Nagyméltóságodnak

alázatos szolgája
Mikes Benedek

Kolozsvárt, Nov 11. 848.

9.

Gr. Mikes János levele gr. Mikes Benedekhez. Tájékoztatja, hogy Csengeri Józsát felvették a honvéd tüzérséghez

Kolozsvár, 1848. november 11.

A kolozsvári nemz. őrsereg főparancsnokától

Kolozsvárt, 11.k Nov: 848.

Mínthogy a honvéd tüzérségi állomásnál egyénekre szükség vagyon, ezokból marosújvári bányásznak Csengeri Józsát, mint aki aziránt Kir. biztos Ő. N. Mlgához. Is folyamodott, ezennel felvétették, mi is oly hozzáadással íratik meg a Százados Úrnak, hogy a közlött két levél visszaadás mellett, ezt a K. Biztos Ő N. Mlgának jelentse fel.

Mikes János
Fő Parank.

Lelőhely: MNL OL H.113. 1848: 2133.

10.

Gr. Mikes Benedek levele br. Vay Miklós királyi biztoshoz. A háromfontos ágyúüteg szekereinek felszerelésére pénzt kér

Kolozsvár, 1848. november 12.

Nagy Mlgu Kir. Biztos Úr!

Az itt felállított 3 fontos tüzer üteg lovai s szekereszei tökéletes felszerelésére, a már eddigelé kezembe vett négyezer pengő ffiton kívül még 400 pftra van sürgető szükségem, mivel a mostani rossz utak mián az ágyúk és puskaporos szeke-

rekbe is mind 4es és nem 2es fogatok igényeltetnek, s mivel a Pestről jött 6 ftos tüzér üteg számára is Czetz őrnagy úr rendeletéből 45 pokróc, 6 lovagló lovakra való egész nyeregszerszám, s 2 ló adatott által.

Könyörgöm továbbá az iránt is rendelkezni, hogy a napokban berekesztendő számadásaimat feloldoztatás végett hová terjesszem.

Kolozsvár, Novbr. 12kén 848.

Mikes Benedek

Lelőhely: MNL OL H.113. 1848: 2143.

11.

Demeter Sámuel nekrológja gróf Mikes Benedekről

Gróf Mikes Benedek

A Nemere vidékének, sajátképen Háromszékmegyének közelebbről lejárt idejéből szépen kimagasló alak gróf Mikes Benedek. Porait néma sír földi már, – de emlékezete még elevenségben áll előttünk s mivel élete nem mindennapi és közönséges, hanem emelkedett szellemű és közhasznú volt: méltó, hogy lelkünk szerető kegyeletével felemlegessük s egyik időről a másikra átadjuk buzdtításul azoknak, kik közpályán közjóért munkálkodni hivatva vannak s lesznek.

Gróf Mikes Benedek a Háromszéken általánosan s az országban is mindenütt ismeretes székely ősrégi Mikes úri család zabolai ágának sarjadéka. Szülői gróf Mikes István és báró Orbán Klára.

A gróf gyermeki és ifjúkoráról följegyezni valónk nincsen. Ifjú korában szolgált a katonaságnál, később hídvégi gróf Mikó Miklós nagyobbik leányát gróf Mikó Esztert nőül vévén., a családi élet s két gyermeke neveltetésének gondjával volt elfoglalva, amelyet természetből öröklött lelkiismeretességgel s bölcs belátással vezetett. E nemű gondok okozták azt, hogy az 1848-beli mozgalmakban kisebb ménekben vett részt, mint vitéz testvére Kelemen gróf.

A szabadságharc lezajlása s sötét emlékü bevégzése után, megtörve lélekben - mint minden jók akkor - a honfi-bánat nehéz súlya alatt, kipusztítva javaiból, megfosztva még azon reménytől is, hogy az elborult ég újra derülend még. Bús megadással vetette kezét a munkára, hogy a grófi család, jó nevét fentartsa, vagyona szétomlását megelőzze s ha lehetséges, gyarapodó, új életbe indítsa.

Fáradást nem ismerő szorgalommal jó megy, küzd, tör előre, rendezi jószágait, intézi gazdasági s ipari dolgait percig sem tévesztve, sőt határozott hűséggel tartva maga s küzdései előtt azt a célt, hogy grófi családja régi tekintélyét, ősi fényét, a változott idő ellenséges áramlatai között megőrizze és ez neki sikerült is. S míg oly sok régen fényes nevű családok fölébe, homályt szőtt a- kíméletlen idő, addig a gróf Mikes család nevét itt a megyében s távolabb az országban azzal a tisztelettel említheti s említi mindenki, melyet egy ilyen ősrégi magas család méltán megérdemel.

Ez egyetlen célt, melyet itt fölemlítünk, elég feladatnak tartotta gróf Mikes Benedek az egész absolut korszak alatt. S az sajátképen elég is volt. És ha minden nevezetesebb családfő így tűzte volna ki törekvései céljául abban a pusztító időben családi tekintélyének megőrzését s arra oly vaskitartással is munkálkodott volna, mint tette azt gróf Mikes Benedek, bizonytal erősebb s biztosabb volna a nemzettest állása: mert nem lehet felednünk nekünk azt, hogy míg monarchiai államban élünk, arisztokráciánk oly mulhatlan feltétele nemzetünk teste egészséges állásának, milyenek a csontok az emberi testnek.

Éppen ezért mi mindig kiváló tiszteletet, érzünk azon nagyjaink iránt, kik régi fényes nevöket, tekintélyes vagyoni és társadalmi állásukat az élet s az idők küzdelmes próbáltatásai között erős kitartással s bármily nehézségek között is meg nem törő bátorsággal fenntartani igyekeznek, s ilyen gondolkozásunkból folyt a kegyeletnek azon nyilatkozata is, mellyel itt gróf Mikes Benedekről, mint a nemzet egyik nagynevű családja tekintélyének hű fenntartójáról szólunk.

A nemes gróf azonban ennél sokkal több s másnemű munkákra is, volt hivatva, és ezekre a tért megnyitotta előtte az alkotmányos korszak. Közbeesőleg megemlítjük, hogy a gróf első nejét, isten magához szólítván, - második házasságban a szép és szabad Schweicznak .egy gazdaglelkű kiváló értelmességű s ép oly szabad, emelkedett, tiszta gondolkozású leányát, minő szép hazája, a nemes Moser Zsófia grófnőt nyerte nőül, ki valóságos éltető napja s táplálója lón úgy a gróf lelke, mint a család élete további mozgásának. Házi gondoktól szabadon - mert azokat a derék grófnőre nyugodtan ráhagyta - örömmel adja át magát,

tevékenységét, idejét az alkotmányos élet mozgalmainak; kész jó szíve melegével, nemes lelke erélyével, honfi hűsége tisztaságával, teljes odaadással szolgálni mindenben s mindenütt, ahol csak arra tért nyílni látott.

Megyegyűléseken, mint községi ügyekben, népoktatási dolgokban, mint képviselőválasztási mozgalmakban, a társadalmi élet nevezetesebb kezdeményezéseinél milyenek - pl. az árvaház, szegényekháza Háromszéken - úgy mint nagyobb jelentésű ünnepélyek, összejöveteleknél ott látjuk nemes daliás alakját, halljuk bátor, erélyes, a jót hamar belátó s határozott egyenességgel sürgető szavát, meg kell ismernünk igazságos, szabadelvű s valódi jellemes gondolkozásmódját. Akárhon van, egy fővel nagyobb a sokaságnál s e nagyságnak kiváló vonásai: tiszta, humánus érzület és magatartás, egyenes igazságszeretet, hűség a királyhoz és nemzethez egyaránt, férfias hazaszeretet, buzgó munkásság mindenben ami jó, fáradhatlan tevékenység az általános népnevelési s közművelődési ügyekben, jóindulatú bánásmód a közmunkásság embereivel, - mind olyan tulajdonok, melyek egyenként is becsülésre méltók s gróf Mikes Benedekben mindezek együtt voltak meg.

Nem ok nélkül kérésé föl lelkünk kegyelete a békén nyugvót, hogy fölemelkedjék a nemes alak s buzdításul szolgáljon azoknak, kik utána élnek s élni fognak arra, hogy tehetségeiket s életmunkásságukat úgy: áldozzák elővitelére annak, ami jó, szép és nemes.

Ha följegyezzük még azt a végtelen szeretetet, mellyel családja iránt viseltett, a páratlan rendtartást, tisztaságot, pontosságot s minden aprólékosságra kiterjedő gondosságot, mellyel gazdasági ügyeit vezette és kiváló nemes ízlését minden eljárásában, - ezzel eléggé hű képét állítók elé hazánk s nemzetünk e derék fiának, gróf Mikes Benedeknek, kinek porai ugyan már 1878. augusztus 27-ike óta csendesen nyugosznak a zabolai sírboltban, de lelke - hisszük - a földinél tökéletesebb pályát nyert; emlékezete pedig méltó, hogy minden jó lélek áldó kegyeletével koszorúzza, tiszta fényben ragyogjon előttünk sokáig.

Megjelent: *A Nemere nagy naptára a közönséges 1881-ik évre.* Szerkeszti: Málík József. Sepsiszentgyörgy, 1881. 18–20.